

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ПТНЗ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

У статті в узагальненому вигляді подано й охарактеризовано наукове підґрунтя вирішення проблеми розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ у системі підвищення кваліфікації. Проаналізовано останні наукові публікації з визначеної проблематики. Визначено невирішені проблеми розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ у системі підвищення кваліфікації, а також перспективні напрями подальших досліджень.

Ключові слова: педагогічна майстерність, майстер виробничого навчання ПТНЗ, підвищення кваліфікації, розвиток, наукові дослідження.

У зв'язку з відтоком трудового ресурсу з галузей виробництва до офісної роботи, старінням покоління кваліфікованих працівників, які здобували кваліфікацію за часів СРСР, та іншими чинниками, сьогодні в нашій країні стрімко зростає необхідність у кваліфікованих виробничих кадрах. Утім, за свідченням вітчизняних роботодавців, підготовка таких кадрів у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) далеко не завжди відповідає вимогам ринку праці. У таких умовах підвищуються вимоги до якості навчання кваліфікованих робітників у ПТНЗ, ключовим чинником забезпечення якої виступає професійна діяльність майстрів виробничого навчання.

Ефективність професійної діяльності майстра виробничого навчання ПТНЗ залежить не тільки від його фахових, а й від методичних, дидактичних, а також особистісно-комунікативних умінь, що мають постійно розвиватися в системі підвищення кваліфікації. Важливість останньої тези відображено в Наказах МОНмолодьспорту України “Про підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів” [12], “Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників” [11] та інших нормативних документах.

Одним із можливих цільових орієнтирів психолого-педагогічної підготовки майстра виробничого навчання виступає його педагогічна майстерність, розуміння сутності якої ґрунтується на найбільш цінних та перевірених історичних здобутках педагогіки (Ш. Амонашвілі, П. Блонський, М. Гузик, О. Захаренко, І. Зязюн, В. Кан-Калік, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, М. Щетинін).

Дієвість орієнтації психолого-педагогічної підготовки на формування та розвиток педагогічної майстерності підтверджено в ході вирішення проблем професійної підготовки педагогів системи шкільної освіти (Т. Іванова, М. Лещенко, В. Папуча, А. Сущенко), вищої школи (Л. Пінчук). Авторам удалося створити дієві інструментальні засади формування та розвитку майстерності

педагогів різних галузей, адаптувати основні теоретичні положення наукового знання, сформульовані на попередніх етапах розвитку ідей, що стосуються формування та розвитку педагогічної майстерності.

Загальні орієнтири для визначення параметрів педагогічної підготовки педагогічних працівників ПТНЗ окреслено у фундаментальній монографії І. Зязюна, де феномен педагогічної майстерності висвітлено з урахуванням особливостей педагогічної діяльності у ПТНЗ [5]. Однак, висвітлені в монографії теоретичні положення щодо структури педагогічної майстерності, а також ключових умов її розвитку не набули належного розвитку в наукових дослідженнях з проблематики педагогічної підготовки майстрів виробничого навчання ПТНЗ у процесі підвищення кваліфікації (Г. Басаргіна, В. Євдокімов, А. Карельська, О. Кривошеєва, В. Кузнецов, Ю. Лоне, Ю. Торба, Л. Шевчук, О. Юртаєва, О. Ягупова та ін.).

Доцільність розгляду безперервної педагогічної підготовки майстрів виробничого навчання ПТНЗ в аспекті формування й розвитку їхньої педагогічної майстерності, а також відсутність належного розвитку ідей І. Зязюна на рівні практичних педагогічних досліджень зумовили спрямування наших наукових зусиль на розробку концепції розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ. Необхідною умовою для створення цієї концепції є визначення теоретичного підґрунтя розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ у системі підвищення кваліфікації, що і є *метою статті*.

Першим кроком у розробці науково обґрунтованого педагогічного процесу є узагальнення наявного наукового знання з визначеної проблематики й висвітлення його у формі наукових теорій, концепцій і підходів. Ці наукові форми виступатимуть теоретичною основою для вирішення поставлених дослідницьких завдань, забезпечуючи обґрунтованість авторських вихідних позицій, цілісність і внутрішню несуперечливість авторської концепції.

Крім доцільності цільового орієнтира педагогічного процесу, теоретична основа розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ у системі підвищення кваліфікації має забезпечувати обґрунтування: принципів побудови відносин і форм взаємодії між тими, хто вчиться, та тими, хто вчить; принципів добору змісту, послідовності викладення, контролю за засвоєнням навчального матеріалу, а також доцільності використаних педагогічних засобів.

Відповідати зазначеним умовам буде визначення як теоретичної основи:

- положень наукової школи І. Зязюна щодо змісту професійної якості “педагогічна майстерність”;
- положень І. Зязюна щодо розвитку педагогічної якості в системі безперервної професійної освіти;
- теорії освіти дорослих (андрагогіки) (Т. Андрющенко, С. Вершловський, М. Громкова, П. Джарвіс, В. Дресвянников, С. Змеєв, І. Колеснікова, М. Ноулз, В. Подобєд, В. Слободчиков, М. Смірнова, С. Тришина, А. Хуторський, С. Щенніков та ін.);
- концептуальні підходи до організації системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічної освіти (С. Батишев,

С. Заславська, В. Луговий, В. Олійник, Г. Матвеев, А. Нікуліна, А. Новіков, С. Сисоєва та ін.).

Проаналізуємо теоретичні засади більш докладно.

Положення І. Зязюна щодо сутності та змісту педагогічної майстерності педагога ПТНЗ дають змогу обґрунтувати цільовий орієнтир для визначення модельних характеристик результату підвищення кваліфікації майстра виробничого навчання ПТНЗ [5].

Відповідно до цих положень, педагогічна майстерність педагогічного працівника ПТНЗ постає як професійна якість, що є гарантом самоорганізації високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі й робить можливим із мінімальними зусиллями та в найкоротші терміни досягати запланованих результатів професійної діяльності.

Зазначимо також, що вибору нашої позиції сприяло те, що на основі теоретичних концептів І. Зязюна педагогічну майстерність майстрів виробничого навчання ПТНЗ можна подати як сукупність складових, які можуть слугувати вихідною базою для педагогічної кваліметрії цієї професійної якості.

Іншим вихідним теоретичним конструктом, що становить підґрунтя розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання є положення І. Зязюна щодо розвитку педагогічної якості у сучасній системі підвищення кваліфікації. Відповідно до цих положень розвиток педагогічної якості буде ефективним за таких умов:

- розроблення типології програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, в основі якої стадійність (етапність) їхнього професійного становлення;
- чіткого окреслення цільових установок програм, що визначають вид і форми прогнозованого результату розвитку професійно-педагогічної якості;
- забезпечення закладами підвищення кваліфікації повноти задоволення інформаційних запитів слухачів, які проходять підвищення кваліфікації;
- забезпечення здатності педагогів закладів підвищення кваліфікації виконувати ролі інформаційних менеджерів, які надають інформацію, потрібну слухачу; первинних носіїв технологій, консультантів, готових надати науково-методичну підтримку в розробці всіх видів освітніх маршрутів і траєкторій;
- точної діагностики справжньої проблематики суб'єкта учіння для формування чітко визначених освітніх маршрутів;
- забезпечення сучасного технологічного оснащення, на базі якого моделюватимуться траєкторії розвитку професійно-педагогічної якості;
- прогнозування, одержання практичних доказів розвитку професійно-педагогічної якості в результаті опанування освітнього маршруту [5].

Показниками успішності кожного із циклів учіння в межах підвищення кваліфікації І. Зязюн називає появу:

- нових компонентів у розвивальній дії в колективі учнів і педагогів; навчочок успішного вирішення своєї проблематики в системі учіння й виховання;
- нових підходів до використання засобів педагогічної технології;
- здібностей вирішувати типові проблеми, з якими вони раніше не стикалися, тощо [5].

Експліковані І. Зязюном положення щодо розвитку педагогічної якості в системі підвищення кваліфікації виступають окремим випадком застосування положень андрагогіки як сукупності теоретичних знань із навчання дорослої

людини, а також освітніх, самоосвітніх і самовиховних технологій, що відповідають особливостям її розвитку [5].

За М. Ноулзом, андрагогіка ґрунтується на таких положеннях:

- дорослій людині, яка вчиться, належить провідна роль у процесі навчання;
- дорослий, як сформована особистість, ставить перед собою конкретні завдання навчання, прагне самостійності, самореалізації, самоуправління;
- доросла людина має професійний та життєвий досвід, знання, уміння, навички, які мають бути використані в процесі навчання;
- дорослий шукає найскорішого використання набутих під час навчання знань та вмінь;
- процес навчання значною мірою визначається часовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами, які або сприяють, або заважають йому;
- процес навчання має бути організований у вигляді спільної діяльності того, хто навчається, і того, хто вчить, на всіх його етапах [7].

Положення андрагогіки виступають узагальненням найбільш суттєвих ознак навчання дорослих, які виявляються в усіх неповторних ситуаціях андрагогічного процесу щодо всіх його суб'єктів.

На основі наведених положень сформульовано принципи андрагогіки, щодо формулювання яких існують різні погляди. Утім, усі вони рівною мірою відображають те, що провідну роль у процесі навчання дорослого відіграє не той, хто навчає, а той, хто навчається. При цьому функцією того, хто навчає, є допомога тому, хто навчається, у виявленні, систематизації, формалізації особистого досвіду, корегуванні й поповненні його знань.

Принципами й положеннями андрагогіки керуються розробники теоретичних та організаційних засад системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ (С. Батишев В. Луговий, А. Новіков, В. Олійник та ін.), у працях яких науково обґрунтовано основні функції підвищення кваліфікації, основні принципи, види освітніх програм, форми, а також технології підвищення кваліфікації.

Відповідно до концептуальних поглядів на організацію системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ, основні функції цієї системи такі:

- діагностична – визначення схильностей і здібностей слухачів, виявлення їхнього рівня підготовленості й індивідуальних особливостей з метою забезпечення дієвості підвищення кваліфікації;
- компенсаторна – ліквідація прогалин в освіті, пов'язаних із недостатньою психолого-педагогічною підготовкою в процесі професійної освіти, із застаріванням здобутих раніше знань, а також із необхідністю глибшого оволодіння предметно-професійними та педагогічними компетенціями;
- адаптаційна – розвиток інформаційної культури, навчання самоосвіти, основ педагогічного менеджменту та проектування універсальних педагогічних технологій і систем із метою орієнтації в діяльності при зміні статусу навчального закладу, профілю підготовки, посади, місця роботи;
- пізнавальна – задоволення інформаційних, професійних та інтелектуальних потреб особистості;
- прогностична – розкриття творчого потенціалу слухачів, виявлення їх можливостей та готовності до професійно-педагогічної діяльності.

Узагальнення науково обґрунтованих положень, експлікованих у наукових та методичних публікаціях, які стосуються підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ, дає змогу сформулювати такі принципи цієї діяльності:

- багаторівневості, різнопрофільності та варіативності, відповідно до якого навчально-тематичні плани й освітні програми підвищення кваліфікації будуються за блочно-модульним принципом і дають змогу варіативно й гнучко здійснити відбір змісту навчання залежно від цілей підвищення кваліфікації, потреб слухачів, рівня їх підготовленості й індивідуальних особливостей;
- інтегративності (проблемні, методологічні, термінологічні зв'язки в змісті окремих курсів) й індивідуальності (персоніфікація навчального матеріалу);
- інтеграції системного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного підходів до навчання;
- проблемності, що передбачає розвиток творчого професійно-педагогічного мислення слухачів і вмінь їх самореалізації в діяльності;
- діалогічності й гуманності, відповідно до якого організація діяльності в процесі навчання відбувається на основі гуманістичної психології та людиноцентристського підходу в навчанні.

Підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання ПТНЗ, організоване за зазначеними принципами, поділяється на такі напрями:

- педагогічне підвищення кваліфікації, що вирішує конкретні проблеми слухачів з оволодіння педагогічною майстерністю, навичками й уміннями управління, проектування педагогічних технологій;
- предметно-фахове підвищення кваліфікації, яке здійснюється у формі стажування на базі спеціально створених опорних професійних навчальних закладів, які мають відповідне матеріально-технічне оснащення та висококваліфіковані кадри;
- професійне підвищення кваліфікації, пов'язане з поглибленням, удосконаленням та оновленням теоретичних знань і вмінь із використання новітніх технологій галузі.

На теоретичному рівні обґрунтовано, що підвищення кваліфікації може здійснюватися за очною, очно-заочною, заочною формами навчання. При цьому, за результатами досліджень В. Олійника, серед зазначених форм пріоритетною є очно-заочна форма, що передбачає поєднання теоретичних і практичних занять, а також виробничого стажування [9].

У наукових публікаціях з проблематики підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ наголошено на тому, що відповідний контингент курсів підвищення кваліфікації має суттєву неоднорідність не тільки в психологічній індивідуальності, досвіді, віці, посадах, а й відрізняється за складом учнів, з якими має справу, галуззю виробництва, а також має інші відмінності, що зумовлюють необхідність застосування особистісно орієнтованих педагогічних технологій, визначальною рисою яких є:

- визнання слухачів головною дійовою фігурою процесу підвищення кваліфікації;
- орієнтація на суб'єктивний досвід і психологічні особливості слухачів;
- визнання двох рівноправних джерел процесу підвищення кваліфікації: навчання й самонавчання.

Аналіз праць, присвячених розробці теоретичних засад підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ, дав змогу виділити в типології особисті-

сно орієнтованих педагогічних технологій соціально-педагогічні, предметно-дидактичні, діяльнісно-психологічні, а також діагностичні технології.

Соціально-педагогічні технології ставлять своєю метою підвищення рівня професійної діяльності слухачів до вимог соціального замовлення суспільства. Ці технології реалізуються за допомогою багаторівневого підвищення кваліфікації.

Предметно-дидактичні технології пов'язані з професійно-предметним змістом. Це своєрідна предметна диференціація, побудована з урахуванням профілю, складності й обсягу навчального матеріалу, що забезпечує індивідуальний підхід у навчанні. Така диференціація вимагає виявлення: уподобань слухачів до роботи з матеріалом різного змісту, що відрізняється за ступенем об'єктивних труднощів, новизни, а також прийомів засвоєння; інтересів слухачів до поглибленого вивчення цього матеріалу; уподобань слухачів до різних організаційних форм, типів занять.

Діяльнісно-психологічні технології зводяться до організації різноманітної діяльності, визначеної залежно від структури особистості, психологічних властивостей, готовності до діяльності та спілкування слухачів, а також від їхніх пізнавальних здібностей і вподобань. Метою використання діяльнісно-психологічних технологій є розвиток, корекція тих чи інших педагогічних компетенцій, а також їх оцінювання, аналіз сформованості.

Результати підвищення кваліфікації педагогічних працівників оцінюються на основі оцінки участі слухачів у ділових іграх, конференціях, за якістю виконання контрольних робіт і розробки педагогічних технологій, педагогічних проєктів.

Розробленість теоретичних засад підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ позитивно впливає на якість і змістовність конкретних навчальних програм курсів підвищення кваліфікації, що знаходить відображення в публікаціях, присвячених вирішенню актуальних проблем розвитку педагогічних якостей майстрів виробничого навчання ПТНЗ у системі підвищення кваліфікації.

Аналіз наявних публікацій (Г. Басаргіна (педагогічні умови підвищення професіоналізму майстрів виробничого навчання), О. Кривошеєва (розвиток професійної етики майстрів виробничого навчання), В. Кузнецов (розвиток педагогічної культури), Ю. Торба (педагогічна підготовка викладачів спеціальних дисциплін та майстрів виробничого навчання ПТНЗ), Л. Шевчук (розвиток професійної компетентності викладачів спеціальних дисциплін ПТНЗ), О. Юртаєва (розвиток професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання ПТНЗ будівельного профілю), О. Ягупова (психологічні аспекти розвитку практичного мислення майстрів виробничого навчання)), В. Євдокимов, А. Карельська (розвиток професійно-педагогічної компетентності), Ю. Лоне (організаційно-педагогічні умови розвитку професіоналізму майстрів виробничого навчання коледжу), Л. Алексєєва (особистісно орієнтовані педагогічні технології підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання), О. Макаренко (розвиток готовності інженерів-педагогів до виховної діяльності в професійно-технічних навчальних закладах), В. Євдокимов, А. Торбєєва (розвиток професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання) показав, що практичні напрацювання авторів щодо змісту програм розвитку професійно-педагогічних якостей, використаних технологій, форм підвищення кваліфікації, а також діагностичних засобів не суперечать основним положенням андрагогіки (Т. Андрющенко, С. Вершловський, М. Громкова, П. Джарвіс, С. Змеєв, І. Колеснікова, М. Ноулз, В. Слободчиков, М. Смірнова, С. Тришина, А. Хуторський

та ін.), концептуальним поглядам на умови ефективного розвитку педагогічних якостей у процесі підвищення кваліфікації І. Зязюна, а також загальнотеоретичним засадам підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ (С. Батишев, В. Олійник, С. Сисоева та ін.).

Так, основою підвищення рівню професіоналізму в педагогічних працівників ПТНЗ Г. Басаргіна визначає реалізацію безперервного підвищення професіоналізму майстра виробничого навчання, постійний моніторинг вимірюваних компонентів професійної діяльності фахівця, забезпечення рефлексії майстрів виробничого навчання, а також реалізації засобів модерації за групами професійних інтересів [1].

У ході дослідження автором обґрунтовано ефективність використання під час підвищення кваліфікації майстра виробничого навчання індивідуально-групової та диференційованої форм навчання; проблемного, інструктивно-репродуктивного методів навчання, а також аналізу виробничих ситуацій; модульної та різнорівневої технологій навчання [1].

О. Кривошеєва основними засобами вирішення проблеми розвитку професійної етики майстрів виробничого навчання в процесі підвищення кваліфікації визначає: засвоєння ними змісту спецкурсів та відповідних дидактичних матеріалів, Кодексу професійної етики майстра виробничого навчання під час аудиторної частини курсового підвищення кваліфікації, а також методичного посібника [6].

О. Юртаєва наголошує на оновленні змісту підвищення кваліфікації й стажування майстрів виробничого навчання; їх участі в майстер-класах, професійних тренінгах; підвищенні методичної компетентності в міжкурсовий період; участі в конкурсах професійної майстерності [16].

Відмінними рисами педагогічної підготовки викладачів спеціальних дисциплін та майстрів виробничого навчання в післядипломній освіті в дидактичній моделі, розробленій та впровадженій С. Торбою, стали:

- забезпечення цілепокладання на кожному етапі педагогічної підготовки, за умови позитивного сприйняття визначених цілей і завдань кожним суб'єктом процесу підвищення кваліфікації;
- створення позитивної мотивації слухачів у процесі педагогічної підготовки, усвідомлення ними значущості педагогічних знань, умінь і навичок для особистої професійно-педагогічної діяльності;
- структурування змісту педагогічної підготовки на основі визначення функціонально-посадових обов'язків слухачів;
- виділення логічної основи педагогічної підготовки у формі взаємозумовлених етапів цієї підготовки, що інтегрували доцільні способи діяльності та методичні засоби;
- прогнозування результату педагогічної підготовки викладачів спеціальних дисциплін і майстрів виробничого навчання ПТНЗ, а також оцінювання отриманого результату та встановлення його відповідності прогнозованому на основі відповідних критеріїв [14, с. 15].

Утім, незважаючи на те, що сьогодні збільшилася кількість досліджень, присвячених питанням підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ, аналіз наукових публікацій дав змогу констатувати, що на сьогодні:

- педагогічна майстерність як професійна якість не виступає цільовим орієнтиром психолого-педагогічної підготовки, а також основою для визначення

критеріїв її ефективності у процесі підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання ПТНЗ;

- не встановлено взаємозв'язок між рівнем педагогічної майстерності майстра виробничого навчання й успішністю його професійної діяльності, а також між психолого-педагогічною підготовкою в процесі підвищення кваліфікації та рівнем його педагогічної майстерності;

- не розроблено методичного забезпечення процесу розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ;

- не отримано експериментальних доказів того, що розвиток педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ відбувається під час підвищення кваліфікації не стихійно, а цілеспрямовано завдяки застосуванню педагогічних методів та прийомів.

Висновки. Таким чином, проведені дослідження дали змогу визначити теоретичне підґрунтя розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ, до якого входять:

- положення наукової школи І. Зязюна, відповідно до яких цільовим орієнтиром для визначення модельних характеристик результату підвищення кваліфікації майстра виробничого навчання ПТНЗ є професійна якість “педагогічна майстерність” як гарант самоорганізації високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі, що дає змогу із мінімальними зусиллями та в найкоротші терміни досягати запланованих результатів професійної діяльності;

- положення І. Зязюна щодо розвитку професійно-педагогічної якості в системі безперервної професійної освіти, відповідно до яких розвиток цієї якості буде ефективним за умов: стабільності; чіткого окреслення цільових установок; забезпечення закладами підвищення кваліфікації повноти задоволення інформаційних запитів слухачів; педагогічної підтримки педагогами розробки та реалізації освітніх маршрутів слухачів; діагностики проблематики суб'єкта учіння для формування індивідуальних освітніх маршрутів; сучасного технологічного оснащення закладів післядипломної освіти; прогнозування та одержання практичних доказів розвитку професійно-педагогічної якості в результаті реалізації освітнього маршруту;

- теорія освіти дорослих (андрагогіка) (Т. Андрющенко, С. Вершловський, М. Громкова, П. Джарвіс, В. Дресвянников, С. Змеєв, І. Колеснікова, М. Ноулз, В. Подобед, В. Слободчиков, М. Смірнова, С. Тришина, А. Хуторський, С. Щенніков та ін.), відповідно до положень якої провідну роль у процесі навчання дорослого відіграє не той, хто навчає, а той, хто навчається. Функцією того, хто навчає, є допомога тому, хто навчається, у виявленні, систематизації, формалізації особистого досвіду, коректуванні й поповненні його знань;

- концептуальні підходи до організації системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ (С. Батишев, В. Луговий, А. Новіков, В. Олійник, С. Сисоєва), відповідно до яких підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання ПТНЗ: виконує діагностичну, компенсаторну, адаптаційну, пізнавальну, прогностичну функції; підпорядковується принципам: багаторівневості, різнопрофільності та варіативності; інтегративності; поєднання системного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів до навчання; проблемності; діалогічності й гуманності; здійснюється з наданням пріоритету очно-заочній (очно-дистанційній) формі навчання, яка передбачає інтеграцію самостійної роботи, теоретичних і практичних занять, а також виробничого стажування; інтегрує педагогічне, предметно-фахове та

професійне підвищення кваліфікації; відбувається з використанням соціально-педагогічних, предметно-дидактичних, діяльнісно-психологічних, діагностичних технологій, орієнтованих на суб'єктивний досвід і психологічні особливості слухачів.

Зміст програм розвитку професійно-педагогічних якостей, використаних технологій, форм підвищення кваліфікації, а також діагностичних засобів, висвітлених у наукових публікаціях останнього часу, не суперечать визначеним засадам. Утім, педагогічна майстерність як педагогічна якість не виступає цільовим орієнтиром для професійно-педагогічної підготовки під час підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання ПТНЗ. Виходячи із цього, у системі підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання ПТНЗ концепція педагогічної майстерності тільки очікує свого практичного втілення.

Перспективним напрямом дослідження є розробка концепції розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання.

Список використаної літератури

1. Басаргина Г.В. Педагогические условия повышения профессионализма мастеров производственного обучения в системе профессионального образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Галина Владимировна Басаргина. – Барнаул, 2005. – 235 с.
2. Безперервна післядипломна освіта інженерно-педагогічних працівників України : монографія / А.С. Нікуліна, В.В. Олійник, Г.П. Матвеев, С.Г. Заславська та ін. ; за ред. А.С. Нікуліної, В.В. Олійника. – Донецьк : Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників, 2000. – 212 с.
3. Дресвянников В.А. Андрогогика: принципы практического обучения для взрослых [Электронный ресурс] / В.А. Дресвянников // Элитариум: Центр дистанционного образования. – Режим доступа: <http://www.elitarium.ru/2007/02/09/print:page,1,andragogika.html>.
4. Зязюн І.А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти / І.А. Зязюн // Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. – № 25. – С. 13–18.
5. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти : монографія / І.А. Зязюн. – К., 2003. – 246 с.
6. Кривошеєва О.І. Розвиток професійної етики майстрів виробничого навчання в професійно-технічних навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / О.І. Кривошеєва ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2007. – 20 с.
7. Кукуев А.И. Питер Джарвис об андрагогике М. Ноулза / А.И. Кукуев // Новые Знания. – М., 2009. – № 1. – С. 25–30.
8. Міклашевич Н.В. Особистісно діяльнісний підхід до навчання майбутніх інженерів будівельників / Н.В. Міклашевич, І.Г. Саркісова, С.В. Суворова // Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури. – 2011. – № 2 (88). – С. 7–12.
9. Олійник В.В. Теоретико-методологічні засади управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Олійник Віктор Васильович. – К., 2004. – 489 с.
10. Педагог професійної школи : метод. посіб. / наукова редакція Л.В. Нестерової, Т.М. Герлянд. – К. : ПІТО НАПН України, 2012. – 264 с.
11. Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників: Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 р. № 930 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10>.
12. Про підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів : Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.10.2009 р. № 749 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і нау-

ки від 29.12.2009 р. № 1238) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/proftech/4541/>.

13. Профессиональная педагогика : учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям / под ред. С.Я. Батышева, А.М. Новикова. – 3-е изд., перераб. – М. : ЭГВЕС, 2009. – 456 с.

14. Торба Ю.І. Педагогічна підготовка викладачів спеціальних дисциплін та майстрів виробничого навчання ПТНЗ у системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Юрій Іванович Торба ; Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. – К., 2004. – 260 с.

15. Торба Н.Г. Особистісно орієнтований підхід у роботі педагога ПТНЗ : навч.-метод. посіб. / Н.Г. Торба. – Донецьк : ПО ІПП УМО, 2012. – 78 с.

16. Юртаєва О.О. Розвиток професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання будівельного профілю в системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / О.О. Юртаєва ; НАПН України; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – К., 2011. – 20 с.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2013.

Ковальчук В.И. Теоретические основы развития педагогического мастерства мастеров производственного обучения ПТУ в системе повышения квалификации

В статье в обобщенном виде представлены и охарактеризованы научные основы разрешения проблемы развития педагогического мастерства мастеров производственного обучения ПТУ в системе повышения квалификации. Проанализированы последние научные публикации по данной теме. Определены нерешенные проблемы развития педагогического мастерства мастеров производственного обучения ПТУ в системе повышения квалификации, а также перспективные направления дальнейших исследований.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, мастер производственного обучения ПТУ, повышение квалификации, развитие, научные исследования.

Kovalchuk V. The theoretical ground for development of pedagogical mastership of masters of industrial training in technical vocational colleges in the system of qualification improvement

The author gives the general characteristics of scientific basis of solution to the problem of pedagogical mastership of masters of industrial training in technical vocational colleges in the system of qualification improvement. The author analyses the latest scientific publications on certain problems. The article describes the unsolved aspects of development of pedagogical mastership of masters of industrial training in technical vocational colleges in the system of qualification improvement and prospective directions of further research.

Key words: pedagogical mastership, master of industrial training of technical vocational colleges, qualification improvement, development, scientific research.